(א) אמרו לו מעשה באמן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה (א) תנו כבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה ומתה וקיימו את דבריה אמר להן בני רוכל תקברם אמן: **גמ׳** תניא אמר להן רבי אליעזר לחכמים (ב) מעשה במרוני אחד שהיה בירושלים והיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה אמרו לו אין להם תקנה עד שיקנה על גב קרקע (ג) הלך ולקח בית סלע אחד סמוך לירושלים ואמר צפונו לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ודרומו לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ומת וקיימו חכמים את דבריו אמרו לו משם ראיה מרוני בריא היה: אמר להן בני רוכל תקברם אמן וכו׳: (ד) מאי טעמא קא לייט להו אמר רב יהודה אמר שמואל מקיימי קוצים בכרם היו ורבי אליעזר לטעמיה דתנן המקיים קוצים בכרם רבי אליעזר אומר קדש וחכמים אומרים לא קדש אלא דבר שכמוהו מקיימין (ה) בשלמא כרכום חזי אלא קוצים למאי חזי אמר רבי חנינא מאי טעמא דר׳ אליעזר שכן בערביא מקיימין קוצים בשדות לגמליהן אמר רבי לוי קונין קנין משכיב מרע אפי׳ בשבת ולא לחוש לדברי ר׳ אליעזר אלא שמא תטרוף דעתו עליו: **מתני׳** רבי אליעזר אומר בשבת דבריו קיימין מפני שאין יכול לכתוב אבל לא בחול רבי יהושע אומר בשבת אמרו קל וחומר בחול כיוצא בו זכין לקטן ואין זכין לגדול דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר לקטן אמרו קל וחומר לגדול: **גמ׳** מתני׳ מני רבי יהודה היא דתניא רבי מאיר אומר ר׳ אליעזר אומר בחול דבריו קיימין מפני שיכול לכתוב אבל לא בשבת רבי יהושע אומר

בני רוכל. שם אדם: **שכיבה חולה ואמרה שיתנו כבינתי לבתי.** אם מתנת שכיב מרע בלא שיור היתה איכא למימר דמודה ר״א במלוה מחמת מיתה דלא בעי קנין והוא דמית דהא לא מיבעי לאוקומי מעשה דבני רוכל במלוה מחמת מיתה ואם מתנת שכיב מרע במקצת היתה ומיבעי לן לאוקומי במלוה מחמת מיתה כדאוקימנן לעיל [קנא.] דהא מתנת שכיב מרע במקצת כולי עלמא מודים דלא מיקניא באמירה ואם כן ע״כ פליג ר״א אפילו במלוה מחמת מיתה: **אמר להן אין מביאין ראיה מבני רוכל.** דרשעים היו והלואי שתקברם אמם כדמפרש טעמא בגמרא וקנסא הוא דקנסום רבנן לקיים מתנת אמם לבתה בלא קנין: **גמ׳ במרוני.** על שם מקומו: **וביקש ליתנם.** שהיה שכיב מרע לדברי ר״א ומקבלי מתנה לא הוו גביה כדמפרש בקדושין [סו:] והתם פריך עלה טובא: **אמרו ליה אין להם תקנה.** לזכות בהן המקבל מתנה לפום מאי דלא סמכא דעתן עד שיקנה כו׳ הכי מפרש בפ״ק דקדושין והתם מפרש שפיר: **ולקח בית סלע.** שאינו ראוי לזריעה וקנאו בזול לשם כן על מנת להקנות (ו) לו: **מרוני בריא היה.** בשעת מתנה ואח״כ מת: **מקיימי קוצים.** קרדונ״ש: **בכרם.** דכה״ג אשכחן במסכת כלאים (ז) דמאכל בהמה הוי כלאים בכרם משום לא תזרע כרמך כלאים ואפילו מקיים לוקה כדדרשי׳ במועד קטן (דף ב:) כלאים שדך לא: **שכן בערביא כו׳.** ורבנן בתר רובא דעלמא אזלי שאינן מקיימין שדות לגמליהן: **קונין משכיב מרע אפי׳ בשבת.** לא שנא היכא שצריך קנין כגון ששייר לא שנא במחלק כל נכסיו דכיון דתלי טעמא משום שמא תטרוף דעתו עליו דלא סמכא דעתיה שתתקיים צוואתו באמירה הלכך כדי להפיס דעתו קונין אפילו בשבת בכל מתנתו בין ששייר וצריך קנין בין בלא שייר ובאמירה סגי ואע״ג דקנין דמי למקח וממכר שהרי קונין בכליו של קונה שמקנה סודרו כדי לקנות בו המתנה: **ולא לחוש לדברי ר׳ אליעזר.** מה שקונין לאו דצריך קנין כר״א דהא קיימא לן כרבנן דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין אלא להפיס דעתו כדי שלא תטרוף דעתו קונין דהשתא סמכא דעתיה: **מתני׳ רבי אליעזר אומר.** אם בשבת חילק נכסיו אז תקנו חכמים שיהו דבריו קיימין בלא קנין וכתיבה שלא תטרוף דעתו שמן הדין אין יכול לקנות ולכתוב בשבת: **אבל לא בחול.** שיש תקנה בקנין וכתיבה ולמה תטרוף דעתו: **בשבת אמרו.** שדבריו קיימין אע״ג דליכא למימר מגו דיכול (ז) לקנות ולכתוב כי לא עביד נמי קני וקל וחומר בחול דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו: **זכין לקטן.** הואיל ואין לו יד לזכות לעצמו ממון שנותנין לו תקנו חכמים שיהא אחר זוכה ומקבל לצרכו: **ואין זכין לגדול.** שהרי יכול לזכות בעצמו: **ר׳ יהושע אומר לקטן אמרו.** משום דזוכין לו שלא בפניו וכ״ש לגדול שיש לו יד לקבל ולזכות ושליח נמי מצי משוי והלכך כ״ש דזוכין לאדם שלא בפניו: **גמ׳** (ט) **קל וחומר לשבת.** דכיון דאין יכול לכתוב עשו לו תקנה לקנות דבריו באמירה בעלמא כדי שלא תטרוף:

אמרו לו מעשה דבני רוכל כו׳ לימא להו דשבת הוה ע״כ דברי ר״ת ועוד הקשה ר״י מדאמרי׳ בגיטין בסוף פ״ק (דף יד: ושם) גבי הולך מנה לפלוני כו׳ ומוקי לה התם בשכיב מרע וקאמר ר״י הנשיא משום ר׳ יעקב שאמר משום רבי מאיר כר׳ אליעזר (א) דבחול צריך קנין ואי גרסי׳ הכא רבי אליעזר הא לית ליה לר״מ בגמ׳ דרבי אליעזר אומר בחול דבריו קיימין ולא הצריך קנין והתם בחול מיירי מדקאמר הולך מנה לפלוני דמשמע בחול אלא ש״מ דגרס רבי אלעזר ואית ליה בין בשבת בין בחול צריך קנין ופליג אדרבי אליעזר ורבי יהושע דבסמוך וגרסי׳ ולא לחוש לדברי רבי אלעזר וכן בפ״ק דקדושין (דף כו:) גבי בעיא דנכורין ולקמן בגמ׳ גבי המקיים קוצים בכרם גרס רבי אלעזר וכן בשבת פרק מפנין (דף קמד:) דמייתי לה ההוא דהמקיים קוצים בכרם והר״ר יצחק בר מאיר הקשה מן התוספתא (פ״י) דקתני התם המסוכן שחלק נכסיו על פיו בין בחול בין בשבת דברי המת יעשו אבל בריא עד (ב) שיקנו בכסף ובשטר ובחזקה ר״א אומר נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להם אחריות אין נקנים אלא במשיכה אמר ר׳ אליעזר מעשה במרוני אחד שהיה בירושלים והיו לו מטלטלין הרבה כו׳ במה דברים אמורים בחול אבל בשבת לא יעשה ואם עשה עשוי ר׳ יהושע אומר בחול אמרו קל וחומר בשבת דברי ר״מ ורבי יהודה אומר רבי אליעזר אומר במה דברים אמורים בשבת אבל בחול לא יעשה ואם עשה עשוי רבי יהושע אומר בשבת אמרו קל וחומר בחול אלמא משמע דכולה רבי אליעזר קתני לה ואור״י דלא קשיא מידי דבמה דברים אמורים דתוספתא אמתני׳ דהכא קאי ולא אמילתא דרישא דר׳ אלעזר דתוספתא אלא אמילתא דרבנן קאמר דאמרי דלא בעי קנין והכי פירושא דאם עשה עשוי ולא אמרינן דאין קנין לאחר מיתה דכיון שאין יכול לעשות אלא בקנין מודו כ״ע שיועיל זה הקנין לאחר מיתה והוי כאילו פירש מהיום אם לא יחזור בו לאחר מיתה וה״ק לא יעשה בלא קנין ואם עשה בקנין מה שעשה עשוי ולכתחילה נמי יכול לעשותה בקנין: **כבינתי** לבתי. פי׳ רבינו שמואל (ט) נושק״א בלע״ז שחוגרת בה צוארה ואין נראה לר״י מדאמר בשבת פרק במה אשה יוצאה (דף סב.) ולא תצא בכוליאר וקאמרי׳ בגמרא מאי בכוליאר אמר רב מכבנתא (י) היינו כבינתי דהכא ופי׳ רש״י התם נושקא ולמה אסור לצאת בו בשבת והלא אינו עשוי אלא לדבק מלבוש ושלפא ומחוי נמי לא שייך ביה כיון שתגלה בשרה ועוד אמרי׳ ביומא פרק (ס) אמר להם הממונה (דף כה.) גבי כהנים תנא היו עומדים בכוליאר פירוש בעיגול ע״כ נראה לר״י כפירוש הערוך (ע) שפירש בכוליאר הוא כעין עטרה ומ״מ יש בה שום דבר חד כדאמרי׳ בשילהי דשבת (דף קנו:) דשקלה למכבנתא ויהבה בעיני דחיויא וכבינתי דהכא אין לפרש נושקא אפילו תחלק בין מכבנתא דשבת לכבינתי דהכא דהא כתיב בישעי׳ (ג) ובתי הנפש והלחשים ופי׳ רש״י שם בתי הנפש נושקא שהיא כנגד (כ) שהנפש נתון שם וכתוב נמי והרדידים ומתרגמינן כבינתי ועוד תנן במס׳ כלים (פכ״ט מ״ח) והסגום והרדיד כו׳ ופירש בערוך (פ) דהיינו רדידים וקרוי בלשון ישמעאל ריד״א והוא צעיף דק שהאשה מתכסה בה לאשה ותכס בצעיף ותתעלף מתרגם בתרגום ירושלמי לרדילא (בראשית לח): **קונין** מש״מ ואפי׳ בשבת. במלוה מחמת מיתה או בכותב כל נכסיו אתי שפיר דשייך התם טירוף דעת כי אע״פ שהקנין אינו מעלה ומוריד מ״מ מצטער על הדבר וה״ה נמי בכותב מקצת אע״פ שסבור הוא עדיין לחיות שהרי אינו יכול לחזור בו ומשייר לנפשו מ״מ שייך ביה טירוף דעת כדפי׳ רבינו שמואל ואפי׳ בשבת נמי מותר להקנות כדאמר בהזורק (גיטין [illegible] ושם) ההוא ש״מ דכתב לה גיטא לדביתהו [illegible] ותיחוד ותפתח כו׳ והיכי קא קניא ליה הא אקנייה רשותא בשבת [illegible] אלא ש״מ כש״מ הקילו וא״כ מותר להקנות גם הכא [illegible] דהא תקשה היכי הוה מצי לגרש בשבת [illegible] אין מגרשין בשבת אלא בש״מ הקילו: **זכין** לגדול ואין זכין לקטן. וא״ת למה אין זכין לקטן [illegible] כיון דזכיה מטעם שליחות ומאן דמשוי שליח יש לו זכיה ומאן דלא מצי משוי שליח אין לו זכיה ומאן דאית ליה זכין ואין זכין לגדול ס״ל כיון דגדול יכול לקנות לא תקון זכיה כמו בקטן:

עין משפט נר מצוה

קמז א מיי׳ פ״ח מהל׳ זכיה ומתנה הל׳ ג סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רנ סעיף א:

קמח ב מיי׳ פ״ה מהל׳ כלאים הל׳ יח סמג לאוין רפ טוש״ע יו״ד סי׳ רצו סעיף יד:

קמט ג ד מיי׳ פ״ח מה׳ זכיה ומתנה הל׳ [ב] [ג] סמג עשין פב טור וש״ע ח״מ סי׳ רנ:

קנ ה מיי׳ שם הל׳ ב וסמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ רנ סעיף א:

קנא ו מיי׳ שם פ״ד הל׳ ח סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ רמג סעיף יח:

רבנו גרשום

אמרו לו כו׳ וקיימו את דבריה. אלמא דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ובאמירה בעלמא קיימו את דבריה: אמר להו ר׳ אליעזר. לעולם צריך חיזוק קנין כבריא והכא שלא כדין עשו להם לבני רוכל לפי שהיו רשעים תקברם אמן ואין מביאין ראיה מהם שמוטב שתירש הבת יותר מהם לפיכך קנתה הבת: במרוני אחד. מאותו מקום היה ששמו מרון שכיב מרע היה והיו לו מטלטלין הרבה ולקח בית סלע שקנהו בזול שאינו ראוי לחרישה ולא קנאו אלא להאי צורך להקנות לו וקיימו חכמים את דבריו. אלמא דצריך חיזוק מעשה כבריא: בריא היה. והכי צריך חיזוק: מקיימי קוצים בכרם היו. וחשוב זרע וכלאים בכרם הוי הואיל דאינהו מקיימי בידים להן: וחכמים אומרי׳ לא ירש אלא בדבר שכמוהו מקיימין. הואיל שרוב בני אדם אין מקיימין אותו לא חשוב כלאים ולעולם משום האי טעמא לא קיימו חכמים את דבריה: אם דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי: אפי׳ בשבת. אע״ג דבעלמא אין קנין בשבת דכל קנין דמי כמקח וממכר דתפיש ליתן סודר ומקני בשביל ההוא סודר מאי דבעי אפ״ה לכי שכיב מרע קונין אפי׳ בשבת: ולא ליחוש לדברי ר׳ אליעזר. כלומר האי דקאמר קונין משכיב מרע אפי׳ בשבת לאו משום דחיישינן כלל לדברי ר׳ אליעזר דמתני׳ דקאמר אחד בריא ואחד מסוכן צריך קנין. אלא כרבנן סבירא להו דבאמירה בעלמא סגיא והאי דקאמר קונין אפי׳ בשבת לאו משום דצריך קנין אלא משום גזירה שמא יטרוף דעתו עליו. דאיכא שכיב מרע דחשיב בדעתיה דאין מתנתו כלום בלא קנין דאע״ג דאמרינן ליה לא צריכת קנין לא סמיך דעתיה. ואי מונעין ליה קנין משום שבת אתא לטרוף דעתו דלא פקיד כלל. אלא הואיל דההוא קנין (א) אפי׳ בבריא הוא דבאמירה בעלמא סגיא שבקינן ליה לעבד קנין כדי שיחלק: ר׳ אליעזר אומר. אע״ג דבחול צריך (ב) קנין שכיב מרע זכה לקנין כדאמר בקנין בכסף ובשטר ובחזקה: בשבת [illegible]

מסורת הש״ס

(א) [לעיל קנא: גיטין יד:], (ב) קדושין דף כו: [ע״ש וכן ברש״י במדוי מרכתיב מלך מדון], (ג) [נ״ל אלעזר וכן איתא בקידושין כו: ולי״ב תוס׳], (ד) [שבת כט: וש״נ], (ה) [נ״ל אלעזר], (ו) כלאים פ״ה מ״ח שבת דף קמד:, (ז) [נ״ל אלעזר], (ח) [גי׳ ירושלמי ר׳ יוסי בר בון אומר עילא היה רוצה לקללן מקיימי כרכום בכרם היו, (ט) [נ״ל אלעזר], (י) [נ״ל אלעזר], (כ) [גי׳ ירושל׳ ובתוס׳ וחכמי׳ אומרי׳ בשב׳ וכו׳], (ל) [ס״ה מ״ח], (מ) [שייך לעמ׳ הכא], (נ) [פי׳ הרשב״ם ממצא לעיל קנא: ד״ה כבינתי וע״ש], (ס) נ״ל כרבוטה, (ע) [ערך ככליאר], (פ) [ערך רד ב׳], (צ) שם בגיטין איתא ליקניה ניהלה דוכתא ליחיב ביה גיטא, (ק) לפניט ליתא, (ר) [וע״ע תוס׳ עירובין עא. ד״ה ומקני ותוס׳ גיטין עז: ד״ה ותחזור ותוס׳ בילה לו: ד״ה והא מגרשן], (ש) [שייך לדף קנו.], (ת) [ועיין תוס׳ סנהדרין סח: ד״ה קטן ותוס׳ גיטין סט. ד״ה קטנים],

הגהות הב״ח

(א) במשנה ואמרה תינתן כבינתי. נ״ב ע״ל בתוס׳ דף קמט סוף ע״א: **(ב)** גמ׳ מעשה במרוני. נ״ב בקידושין דף כו מביא רש״י לפירוש דנ״ל מדוני ע״ש מלך מדון אחד: **(ג)** שם הלך ולקח בית סלע. נ״ב ע״ל כפי׳ חוקת דף מד במ״ש התוס׳ בד״ה דלא הו״ל ארעא: **(ד)** שם מאי טעמא קא לייט. נ״ב [הא דלא מצי] לרשעים היו איכא למימר דקא מדקדק בע״כ אי אפשר לומר דעברו על דבר שפשט איסורו בכל ישראל דאם כן [מאי הפיתו] לר״ח הלא תפיסתן בלייט דיין לרשעים היו קנסינהו רבנן אלא בע״כ דלדעת א״ל לא היו רשעים א״כ [מאי קאמר ר״ח אלא צריך לומר] דלדעתו כלבד היו רשעים ומשני מקיימי קוצים בכרם היו ור״א לטעמיה כו׳: **(ה)** שם שכמוהו מקיימין (בשלמא כרכום וכו׳ למאי חזי) תא״מ ונ״ב בפרק חבית ל״ג להך קושיא: **(ו)** רשב״ם ד״ה ולקח וכו׳ להקנות בו המ״ד: **(ז)** ד״ה בשבת וכו׳ מגו דיכול להקנות: **(ח)** תוס׳ ד״ה (בע״א) רבי אלעזר וכו׳ משום ר״מ כר׳ אליעזר דצריך קנין כצ״ל ותיבת דבחול נמחק: **(ט)** בא״ד אבל בריא עד שיקנה בכסף ובשטר ובחזקה ר״א אומר אחד בריא ואחד מסוכן נכסים שיש להם אחריות: **(י)** ד״ה כבינתי וכו׳ והיינו כבינתי דהכא ופי׳ רש״י התם נמי נושקא: **(כ)** בא״ד שהיא כנגד הלב שהנפש נתון שם:

לעזי רש״י

קרדונ״ש. דרדרים (קוצים).

מוסף רש״י

רוכל. שם אדם (לעיל קנא.) כבינתי. בית נפש נושק״א בלע״ז והוא לשון כבינות דרהטות במסכת שבת (נב.) שמכניסין אותן למילה (לעיל שם). והיא בשנים עשר מנה. כך היתה שוה (גיטין [illegible]) וקיימו את דבריה. [illegible]

א. אולי צ״ל אינו צריך כשכ״מ דבאמירה בעלמא וכו׳.   ב) צ״ל צריך שכ״מ כתיבה וקנין כדאמר לעיל בכסף ובשטר וכו׳.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones